

Скрипник Тетяна Вікторівна

*доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна*

E-mail: t.skrypnyk@kubg.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8511-4984>

Scopus: 57219113575

Мартинчук Олена Валеріївна

*доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна*

E-mail: o.martynchuk@kubg.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6119-9306>

Scopus: 57219112921

Іроні Світлана Григорівна

магістр зі спеціальної освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

E-mail: svetlana.korpach@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-9059-1785>

Особливості професійної самореалізації осіб з розладами аутистичного спектра

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти та зайнятості осіб з інвалідністю. Це відповідає міжнародним зобов'язанням України, зокрема положенням Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та Цілям сталого розвитку ООН. В умовах реформування освітньої системи й реалізації Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання до 2029 року особливої ваги набуває розроблення цілісної моделі професійної самореалізації осіб з розладами аутистичного спектра (РАС). Метою статті є розкриття сутності професійної самореалізації осіб з розладами аутистичного спектра та розроблення моделі її впровадження в українському освітньо-соціальному контексті на основі аналізу вітчизняного й міжнародного досвіду та результатів емпіричного дослідження. Методи дослідження – аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів щодо професійної самореалізації осіб з РАС, компаративний аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду, емпіричне опитування батьків молоді з РАС за допомогою авторського анкетування, а також концептуальне моделювання процесу професійної самореалізації осіб з РАС. Для оброблення отриманих даних застосовано методи якісного аналізу відповідей респондентів. Емпіричним дослідженням стало анкетування 14 батьків підлітків та молоді з РАС за такими тематичними блоками: мотивація і вибір професії; підтримка сім'ї; соціальні послуги та права; ринок праці; перехід до дорослого життя. Отримані результати й узагальнення міжнародного та вітчизняного досвіду дали нам змогу розробити модель впровадження професійної самореалізації осіб з аутизмом, що охоплює п'ять послідовних кроків: профорієнтація та визначення інтересів осіб з РАС; формування індивідуальної освітньо-професійної траєкторії; професійна освіта за адаптованими програмами навчання; професійна самореалізація та інтеграція у ринок праці. Запропонована нами модель сприятиме розбудові системи підтриманого працевлаштування та міжвідомчої координації, зменшення бюрократичних перешкод та активізації просвітницької роботи серед фахівців і батьків.

Ключові слова: професійна самореалізація, розлади аутистичного спектра, інклюзивне навчання, професійна освіта, інтеграція у суспільство.

Вступ. Упродовж останнього десятиріччя в Україні триває системне реформування інклюзивної освіти. Попри виклики воєнного стану з 24 лютого 2022 року, її модернізація залишається державним пріоритетом. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання до 2029 року та план її реалізації на 2024–2026 роки передбачають забезпечення рівного доступу до якісної освіти, що узгоджується з однією із цілей сталого розвитку ООН щодо всеохоплюючої та справедливої освіти впродовж життя.

Професійну самореалізацію традиційно розглядають як один із провідних показників соціальної зрілості особистості та її інтегрованості в суспільне життя. Для осіб із розладами аутистичного спектра (РАС) здатність до професійної визначеності набуває особливої значущості, оскільки це передбачає не лише економічну самостійність, а й можливість реальної соціальної адаптації, формування здатності до самостійності та позитивної ідентичності дорослої людини.

В українських наукових дослідженнях питання професійної підготовки осіб з РАС розглядають на різних рівнях: від початкового процесу професійного самовизначення до працевлаштування та соціально-професійної інтеграції. Наголошується на важливості формування інтересів і первинних уявлень про працю ще в молодшому шкільному віці як передумови подальшого професійного становлення (Попадич, 2025). У цьому контексті важливою є ідея забезпечення неперервності професійного становлення осіб з РАС, починаючи з раннього кар'єрного орієнтування, формування реалістичних професійних очікувань у молоді з РАС та розроблення адаптаційних програм, що забезпечують поступовий перехід до трудової діяльності (Островська, 2018; Корнят, 2019).

На етапі безпосереднього працевлаштування визначають важливість наставництва, адаптації робочого середовища та розвитку соціально-комунікативних навичок як умов утримання робочого місця (Утьосова, 2023). Водночас порушується проблема недостатньої державної підтримки й обмеженості програм соціально-професійної інтеграції, що ускладнює системну реалізацію зазначених підходів (Слободян, 2023).

На міжнародному рівні питання професійної самореалізації осіб з РАС висвітлюється значно ширше й системніше. Так, обґрунтовується необхідність їхньої підтримки під час входження в професійну діяльність, у тому числі впровадження моделей супроводжуваного працевлаштування (Anderson, 2021); підкреслюється значення системного професійного розвитку педагогів як умов підвищення ефективності навчання й подальшої професійної орієнтації учнів з аутизмом (Petersson-Bloom, 2023). Окрему увагу приділено питанням фахового зростання, практики консультування з професійної самовизначеності в закладах освіти та довготривалої підтримки дорослих з аутизмом (Байдулін, 2025; Davies, 2024; Dexter, 2025).

Ізраїльські дослідження зосереджені на вивченні професійної інтеграції осіб з РАС, зокрема визначенні галузей, у яких вони демонструють найвищу результативність: сферах ІТ, аналітики, дизайну (Goldfarb, 2024), а також на оцінюванні ефективності професійних тренінгів, спрямованих на розвиток соціальних навичок і підвищення конкурентоспроможності на ринку праці (Lousky, 2024).

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – розкрити сутність професійної самореалізації осіб з розладами аутистичного спектра та розробити модель її впровадження в українському освітньо-соціальному контексті на основі аналізу вітчизняного й міжнародного досвіду та результатів емпіричного дослідження.

Матеріали та методи дослідження. Матеріали дослідження – наукові публікації українських і зарубіжних авторів; нормативно-правові документи; результати власного емпіричного опитування. Методи дослідження – аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів щодо професійної самореалізації осіб із розладами аутистичного спектра, компаративний аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду, емпіричне опитування батьків молоді з РАС за допомогою авторського анкетування, концептуальне моделювання процесу професійної самореалізації. Для оброблення отриманих даних застосовано методи якісного аналізу відповідей респондентів.

Результати дослідження. Систематизація й узагальнення підходів до визначення сутності поняття «професійна самореалізація» дали змогу усвідомити його зміст як інтегративну характеристику життєвого шляху особистості в професійній сфері – від етапу первинного професійного самовизначення та становлення до періоду стабільної зайнятості й завершення професійної діяльності. Отже, професійна самореалізація передбачає тривалий процес розгортання потенціалу особистості у процесі її життєдіяльності та професійного становлення.

Для збору даних щодо професійної самореалізації осіб з аутизмом нами було розроблено опитувальник для їхніх батьків. Опитувальник містив такі тематичні блоки:

1. Мотивація і вибір професії.
2. Підтримка сім'ї.
3. Соціальні послуги та права.
4. Ринок праці.
5. Перехід до дорослого життя.

У кожному блоці було по 4 закриті питання (оцінювання за шкалою Лайкерта) і 1 відкрите питання.

В опитуванні взяли участь 14 батьків молоді з РАС. Критерієм відбору респондентів був досвід участі в програмах професійного навчання та/або інтеграції на ринок праці. Вік осіб з РАС коливається в межах від 15 до 21 року.

Отримані результати описування засвідчили, що українські підлітки та молодь з РАС зазвичай починають професійне навчання переважно у 16–18 років, при цьому після закінчення закладу освіти часто не мають подальших маршрутів навчання чи працевлаштування. 50 % респондентів зазначили, що не мали підтримки в закладі освіти стосовно професійної орієнтації. Щодо певної участі наставника на цьому шляху тільки 15 % батьків дали позитивну відповідь. У відповідях на відкрите питання про проблеми на шляху професійного самовизначення зазначалася нестача профорієнтації, соціальних програм і наставництва. Щодо найбільших труднощів в інституційній підтримці респонденти зазначали бюрократію, черги, відсутність фахівців, слабку міжвідомчу взаємодію. Те, що в місці проживання є адаптовані курси / тренінги, спрямовані на підтримку осіб з особливими освітніми потребами (у тому числі з аутизмом) у плані професійної самовизначеності, підтвердили 12,5 % респондентів, 25 % дали оцінку «скоріше згоден», а 62,5 % – «скоріше не згоден». Щодо питання про здатність дитини реалізувати свої професійні інтереси було отримано такі відповіді: «цілком згоден» – 18,8 %, «скоріше згоден» – 31,2 %, «важко сказати» – 50 %. Наведені приклади та загальний контекст розмірковувань батьків підлітків та молоді з РАС дали нам змогу зрозуміти певну розгубленість, дезорієнтованість і невпевненість цих батьків стосовно майбутнього їхніх дітей, важливими складниками якого є професійна самовизначеність та професійна самореалізація.

Нами розроблено модель упровадження професійної самореалізації осіб з аутизмом, що охоплюють декілька послідовних кроків:

1. *Профорієнтація та визначення інтересів кожної особи з РАС* на основі спостереження, анкетування, діагностичних інструментів, а також практичного ознайомлення з видами діяльності на ринку праці; створення умов для формування початкової професійної компетентності (короткі завдання, участь у стажуванні, практичній діяльності та проектному навчанні – ярмарки професій, зустрічі з профорієнтації, центри зайнятості).

2. *Підтримка з боку родини та громади*: формування мотивації через позитивне підкріплення і спільне визначення цілей; розвиток соціалізації та прийняття рішень у побутових і навчальних ситуаціях із використанням сучасних інклюзивних методик, розумних пристосувань та адаптивних програм; залучення родини до підтримки в процесі адаптації; взаємодія з громадськими організаціями, соціальними службами та центрами зайнятості.

3. *Формування індивідуальної освітньо-професійної траєкторії*: підтримка ідей наставництва й узгодженої діяльності міждисциплінарної команди; розкриття потенціалу особи з РАС через добір відповідних видів діяльності; рекомендації щодо навчальних методів і форматів навчання (відеомодельовання, тренінги соціально-професійних навичок, а також структуроване навчання, програма PEERS, метод Social narratives, проектна діяльність та ін.); організація «пробних» практик; підготовка наставників і викладачів до роботи з особами з РАС; системний супровід, спрямований на розвиток самостійності у виконанні професійних завдань.

4. *Професійна освіта й адаптовані програми навчання*: доступ до адаптованих програм професійного навчання з підтримкою асистента, індивідуальне наставництво, коучинг; використання структурованих, візуально зрозумілих, модифікованих матеріалів; сенсорна адаптація освітнього середовища (регульоване освітлення, мінімізація шуму, зручна просторово-візуальна навігація тощо); чіткі інструкції, зрозумілі алгоритми виконання завдань, передбачуваність навчального процесу; поступове ускладнення завдань і діяльності відповідно до індивідуальних можливостей; регулярна взаємодія з майстернями, навчально-виробничими практиками та реальним робочим середовищем; створення в межах закладу центру підтримки студентів з ООП та розроблення внутрішніх протоколів взаємодії між адміністрацією, викладачами, ІРЦ та родинами студентів, проведення інформаційних кампаній серед колективу для формування культури інклюзії.

5. *Професійна самореалізація та інтеграція у ринок праці*: створення сприятливого психологічного клімату в колективі та залучення роботодавця до формування інклюзивного робочого середовища з урахуванням принципів універсального дизайну та розумних пристосувань; адаптація робочого місця відповідно до індивідуальних потреб працівника, що охоплює такі види адаптації, як фізична, організаційна, комунікативна, психологічна; наставництво на робочому місці та підтримка адаптації, включно з поетапним введенням у професійні обов'язки та і разі потреби з наданням психолого-педагогічного супроводу; організація стажувань і пробного працевлаштування, що дає змогу поступово залучати особу з РАС до професійної діяльності й оцінювати відповідність умов праці її можливостям; супровід у процесі професійного розвитку, спрямований на формування комунікаційних навичок, орієнтації в робочих завданнях, навичок тайм-менеджменту й ефективної взаємодії в колективі; інформаційно-просвітницька робота в колективі, що передбачає проведення тренінгів, семінарів і вебінарів щодо особливостей аутизму та принципів нейрорізноманіття; популяризація успішних

практик працевлаштування осіб з РАС; моніторинг успішності інтеграції як стабільності зайнятості, якості виконання професійних завдань і рівня задоволеності працею, а також корекція індивідуального плану професійного розвитку.

Обговорення результатів. Проведена нами робота свідчить про те, що професійна самореалізація осіб з аутизмом формується на перетині освітніх, соціальних і правових систем, а її результативність залежить від якості міжсекторальної взаємодії, адаптації середовища та доступності підтримки на всіх етапах – від профорієнтації до реального працевлаштування.

Аналіз українських публікацій засвідчує, що програми професійної орієнтації для молоді з розладами аутистичного спектра не набули масового характеру, а кадровий дефіцит, обмежені ресурси, інфраструктурна недоступність і стереотипні установки роботодавців істотно гальмують інтеграційні процеси.

Таким чином, можна констатувати певний розрив між нормативно-правовим і концептуальним забезпеченням процесу набуття особами з ООП здатності до працевлаштування, з одного боку, та практичним втіленням цього процесу – з іншого, що характеризується нерівномірністю, обмеженістю й недостатньою системністю.

Нами визначено, що одним із дієвих інструментів професійної самореалізації осіб з РАС може стати соціальне підприємництво, що поєднує адаптоване робоче середовище, наставництво та творчу участь і водночас слугує пілотною моделлю для розвитку інклюзивного працевлаштування в Україні. При цьому однією з ключових залишається потреба в адаптованих профорієнтаційних підходах та посиленні міжсекторальної взаємодії.

Проведене нами опитування продемонструвало, що батьки молоді з РАС переважно концентрували свою увагу на таких складнощах, як брак інформації, стигматизація на ринку праці, низька зацікавленість роботодавців. Лише поодинокі відповіді містили згадки про позитивні приклади. Зважаючи на безпосередній досвід користувачів освітніх послуг, що виявило наше опитування, українська модель працевлаштування осіб з ООП (у тому числі з РАС) не гарантує доступності щодо їхньої професійної реалізації. Така ситуація обмежує не лише їхню автономію, а й потенціал суспільства загалом, адже втрачаються ресурси, які могли б бути корисними в професійному середовищі.

Висновки. У своєму дослідженні ми дійшли висновку, що наразі в Україні є певні підстави до розбудови цілеспрямованого й послідовного процесу професійної самореалізації осіб з РАС, що пов'язано з прогресивними законодавчими змінами щодо працевлаштування осіб з інвалідністю, розвитком інклюзивного навчання, наявністю ініціатив з боку родин осіб з ООП та їхньої підтримки. Крім того, важливе значення мають спроби громадських організацій і недержавних установ налагодити соціальне підприємництво, а також запровадження соціальними службами послуги професійного супроводу.

Водночас практика послідовної професійної самореалізації, інфраструктура супроводу та безбар'єрність середовища перебувають на етапі становлення, тому українські реалії потребують розбудови системи підтриманого працевлаштування та міжвідомчої координації, зменшення бюрократичних перешкод та активізації просвітницької роботи серед фахівців і батьків. Запропонована нами 5-ступенева концептуальна модель процесу професійної самореалізації дає змогу формувати мотивацію осіб з РАС до праці, а також забезпечувати підтримку на кожному етапі професійного становлення й переходу від навчання до ринку праці з метою успішної адаптації та професійної самореалізації.

Література

Корнят В., Островська К., Островський І., Слободян С. Професійна освіта осіб з особливими освітніми потребами: проблеми та перспективи змін. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2019. № 1. С. 30–35. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.1.3035>.

Островська К. О., Островський І. П., Сайко Х. Я. Особливості профорієнтації підлітків з аутизмом. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології»*. 2018. Вип. 39. С. 206–220. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.206-220>.

Попадич О. Теоретичні основи формування професійного самовизначення в молодшому шкільному віці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2025. № 2 (57). С. 140–144. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.57.140-144>.

Слободян С. Здобуття трудових навичок осіб з порушеннями розвитку аутичного спектра. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2023. Вип. 38. С. 254–262. <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11868>.

Утьосова О. І. Технологія підготовки та супроводу працевлаштування випускників із РАС. Інноваційна педагогіка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 63. Т. 2. С. 233–237. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.47>.

Anderson C., Butt C., Sarsony C. Young Adults on the Autism Spectrum and Early Employment-Related Experiences: Aspirations and Obstacles. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2021. Vol. 51, No. 1. P. 88–105. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04513-4>.

Davies J., Romualdez A. M., Pellicano E., Remington A. Career Progression for Autistic People: A Scoping Review. *Autism*. 2024. Vol. 28, No. 11. P. 2690–2706. <https://doi.org/10.1177/13623613241236110>.

Dexter S., Remington A., McAuley R., Willans A., Gross J., Culmer K., Crane, L. Special school staff perspectives on how careers guidance is provided to their autistic young people. *British Educational Research Journal*. 2025. Vol. 51 (4). P. 2036–2058. <https://doi.org/10.1002/berj.4169>.

Goldfarb Y., Assion F., Begeer S. Where Do Autistic People Work? The Distribution and Predictors of Occupational Sectors of Autistic and General Population Employees. *Autism: The International Journal of Research and Practice*. 2024. Vol. 28, No. 11. P. 2779–2792. <https://doi.org/10.1177/13623613241239388>.

Lousky Y., Selanikyo E., Tubul-Lavy G., Ben-Itzhak E. Toward Workforce Integration: Enhancements in Adaptive Behaviors and Social Communication Skills among Autistic Young Adults Following Vocational Training Course. *Frontiers in Psychology*. 2024. Vol. 15. Art. 1392672. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1392672>.

Petersson-Bloom, L., Leifler, E., & Holmqvist, M. The use of professional development to enhance education of students with autism: A systematic review. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13 (9). P. 966. <https://doi.org/10.3390/educsci13090966>.

Sullivan J. 'Pioneers of Professional Frontiers': The Experiences of Autistic Students and Professional Work-Based Learning. *Disability & Society*. 2021. Vol. 38, No. 7. P. 1209–1230. <https://doi.org/10.1080/09687599.2021.1983414>.

Features of professional self-realization of people with autism spectrum disorders

Skrypnyk Tetiana

*Doctor of Sciences (in Psychology), Professor,
Professor at the Department of Special and Inclusive Education
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

Martynchuk Olena

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor, Head of the Department of Special and Inclusive Education
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

Ironi Svitlana

*Master's degree in special education
Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine*

The relevance of the study is determined by the need to implement state policy in the field of inclusive education and employment of persons with disabilities. This is in line with Ukraine's international obligations, in particular the provisions of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the UN Sustainable Development Goals. The purpose of the article is to reveal the essence of professional self-realization of persons with ASD and to develop a model for its implementation in the Ukrainian educational and social context based on the analysis of domestic and international experience and the results of empirical research. Research methods include analysis of scientific literature and regulatory documents on professional self-realization of individuals with ASD, comparative analysis of domestic and foreign experience, empirical survey of parents of young people with ASD using the author's questionnaire, as well as conceptual modeling of the process of professional self-realization of individuals with ASD. Qualitative analysis of respondents' answers was used to process the data obtained. The empirical study consisted of a survey of 14 parents of adolescents and young people with ASD on topics such as motivation and career choice, family support, social services and rights, the labor market, and the transition to adulthood. We have developed a model for the professional self-realization of people with autism, which includes: career guidance and identification of interests for people with autism spectrum disorders (ASD); formation of individual educational and professional trajectories; professional education based on adapted training programs; professional self-realization and integration into the labor

market. The model we propose will contribute to the development of a system of supported employment and interagency coordination, the reduction of bureaucratic barriers, and the intensification of educational work among specialists and parents.

Keywords: professional self-realization, autism spectrum disorders, inclusive education, vocational education, social integration.

References

Korniat, V., Ostrovska, K., Ostrovskiy, I., & Slobodian, S. (2019). Profesiina osvita osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy: problemy ta perspektyvy zmin [Vocational education of persons with special educational needs: Problems and prospects for change]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, (1), 30–35. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.1.3035> [in Ukrainian]

Ostrovska, K. O., Ostrovskiy, I. P., & Saiko, Kh. Ya. (2018). Osoblyvosti poroforiantatsii pidlitkiv z autyzmom [Features of career guidance for adolescents with autism]. *Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoi psykholohii"*, (39), 206–220. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-39.206-220> [in Ukrainian].

Popadych, O. (2025). Teoretychni osnovy formuvannia profesiinoho samovyznachennia v molodshomu shkilnomu vitsi [Theoretical foundations of professional self-determination formation in primary school age]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota*, 2 (57), 140–144. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.57.140-144> [in Ukrainian].

Slobodian, S. (2023). Zdobuttia trudovykh navychok osib z porushenniamy rozvytku autychnoho spektra [Acquisition of work skills by persons with autism spectrum disorders]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya pedagogichna*, (38), 254–262. <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2023.38.11868> [in Ukrainian].

Utiosova, O. I. (2023). Tekhnolohiia pidhotovky ta suprovodu pratsevlashtuvannia vypuskniv iz RAS [Technology of preparation and support for employment of graduates with ASD]. *Innovatsiina pedagogika*, 63 (2), 233–237. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.47> [in Ukrainian].

Anderson, C., Butt, C., & Sarsony, C. (2021). Young adults on the autism spectrum and early employment-related experiences: Aspirations and obstacles. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 51 (1), 88–105. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04513-4>.

Davies, J., Romualdez, A. M., Pellicano, E., & Remington, A. (2024). Career progression for autistic people: A scoping review. *Autism*, 28 (11), 2690–2706. <https://doi.org/10.1177/13623613241236110>.

Dexter, S., Remington, A., McAuley, R., Willans, A., Gross, J., Culmer, K., & Crane, L. (2025). Special school staff perspectives on how careers guidance is provided to their autistic young people. *British Educational Research Journal*, 51 (4), 2036–2058. <https://doi.org/10.1002/berj.4169>.

Goldfarb, Y., Assion, F., & Begeer, S. (2024). Where do autistic people work? The distribution and predictors of occupational sectors of autistic and general population employees. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 28 (11), 2779–2792. <https://doi.org/10.1177/13623613241239388>.

Lousky, Y., Selanikyo, E., Tubul-Lavy, G., & Ben-Itzhak, E. (2024). Toward workforce integration: Enhancements in adaptive behaviors and social communication skills among autistic young adults following vocational training course. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1392672. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1392672>.

Petersson-Bloom, L., Leifler, E., & Holmqvist, M. (2023). The use of professional development to enhance education of students with autism: A systematic review. *Education Sciences*, 13 (9), 966. <https://doi.org/10.3390/educsci13090966>.

Sullivan, J. (2021). "Pioneers of professional frontiers": The experiences of autistic students and professional work-based learning. *Disability & Society*, 38 (7), 1209–1230. <https://doi.org/10.1080/09687599.2021.1983414>.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Received: February 27, 2026

Accepted: March 24, 2026

Published: April 22, 2026